

Nr 32

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Genom en den 16 mars 1962 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 132, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag
angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om
tillfällig ökning av regeringsrådets antal

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 23 mars 1956 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med den 30 september 1962 utgöras av sexton regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med den 30 september 1965 utgöras av sexton regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Regeringsrättens organisation m. m.

Kungl. Maj:ts rätt att pröva och avgöra besvär i administrativa mål skall enligt § 18 regeringsformen i den omfattning, som bestämmes i särskild lag, uppdragas minst åt sju av Kungl. Maj:t utnämnda personer, som förvaltat civil beställning samt däruti ådalagt insikt, erfarenhet och redlighet. De kallas regeringsråd och utgör Kungl. Maj:ts regeringsrätt. Minst två tredjedelar av hela antalet regeringsråd skall vara lagfarna. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall enligt § 21 regeringsformen tjänstgöra i lagrådet. I § 22 regeringsformen stadgas, att i regeringsrätten mål kan prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, om tre av dem är ense om slutet. Vid behandling av fråga huruvida talan må komma under regeringsrättens prövning, där enligt författningarna särskilt tillstånd härtill kräves, skall tre regeringsråd deltaga.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1960:44.

Om regeringsrättens organisation och verksamhet stadgas vidare i 1 § lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, att regeringsrätten skall utgöras av sju regeringsråd, av vilka en tjänstgör i lagrådet, att regeringsrättens arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året samt att de i regeringsrätten tjänstgörande ledamöterna äger sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

Antalet regeringsråd är f. n. provisoriskt bestämt till sexton. Ökad tillströmning av mål till regeringsrätten med därav orsakad växande balans har nämligen nödvändiggjort en förstärkning av domstolen. Detta har även varit fallet under en tidigare period. Sålunda ökades genom lag den 14 juni 1928 regeringsrådets antal till elva för en tid av tre år. Härigenom och genom att vissa grupper av mål avskars från fullföljdsrätt (se härom prop. 1946: 32 s. 4 f) bragtes balansen av oavgjorda mål åter ned till normal storlek. Under 1940-talet började balansen av oavgjorda mål åter att växa. År 1946 bestämdes för den skull, att regeringsrätten fr. o. m. den 1 oktober samma år skulle bestå av tio regeringsråd. Provisoriet, som var avsett att gälla för tre år, förlängdes år 1949 med ytterligare tre år. Då balansen av oavgjorda mål trots detta fortsatte att växa, genomfördes genom lag den 30 maj 1952 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal en ytterligare förstärkning av regeringsrätten. Enligt lagen skulle regeringsrätten bestå av tretton regeringsråd, av vilka en skulle tjänstgöra i lagrådet. Genom lag den 3 juni 1955 bestämdes, att utökningen skulle bestå t. o. m. den 30 september 1958 eller den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde. För att möjliggöra att den uppkomna stora balansen av oavgjorda taxeringsmål i regeringsrätten skulle kunna avarbetas bestämdes genom lag den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal — vilken ersatte 1952 års lag — att regeringsrätten t. o. m. den 30 september 1960 eller den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde skulle utgöras av sexton regeringsråd. Genom lag den 25 mars 1960 blev bestämt, att denna utökning skulle bestå t. o. m. den 30 september 1962. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. Enär det ansågs uteslutet, att förhållandena skulle komma att medge att antalet regeringsråd kunde nedbringas före sistnämnda dag, förnyades ej befogenheten för Kungl. Maj:t att fixera en tidigare tidpunkt. I den mån så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kan ske, skall regeringsrätten arbeta på avdelningar.

Alltsedan oktober månad 1956 arbetar regeringsrätten på tre avdelningar. Den på de tre avdelningarna fördelade föredragningstiden uppgår f. n. till sammanlagt 40 timmar per normal arbetsvecka.

Den stora balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten har även givit anledning till att man vid 1958 års riksdag beslöt (se prop. nr 32; BevU nr 17; rskr nr 107), att fullföljd av talan i skattemål från kammarrätten till regeringsrätten skulle begränsas. Fullföljdsbegränsningen erhålles, enligt vad i 98 § taxeringsförordningen numera stadgas, genom en beloppsspärr, summa

revisibilis, differentierad med hänsyn till målets ekonomiska betydelse för den skattskyldige. Fullföljdsspärren tar sikte på sådana mål, där kammarrättens utslag, såvitt det gått klaganden emot, avser enbart fråga om höjning eller sänkning av inkomst- eller förmögenhetstaxering. Besvärstalan i inkomsttaxeringsmål får icke, utan att regeringsrätten meddelat parten tillstånd därtill, upptagas till prövning, om vad parten tappat i fråga om taxerad inkomst icke uppgår antingen till minst 500 kronor och tillika minst en tiondedel av den taxerade inkomsten eller också till minst 5 000 kronor. I mål om förmögenhetstaxering skall vad parten tappat uppgå till minst 50 000 kronor. Prövningstillstånd för mål, som ligger under beloppsgränsen, skall kunna meddelas, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att talan prövas av regeringsrätten (prejudikatsdispens) eller om parten visar, att talans prövning eljest skulle ha synnerlig betydelse utöver det ifrågavarande målet (intressedispens).

Samma skäl, som nyss nämnts, har föranlett att man vid 1960 års riksdag beslöt att överföra nöjesskattmålen från regeringsrätten till kammarrätten såsom sista instans och att utvidga möjligheterna till förhandsbesked i taxeringsfrågor (se prop. nr 79; BevU nr 49; rskr nr 229). Besvär över länsstyrelses utslag i ärende rörande nöjesskatt skall, enligt nu gällande stadgande i 30 § förordningen den 21 december 1945 om nöjesskatt, föras hos kammarrätten. Kammarrättens utslag får icke överklagas. Förhandsbesked i taxeringsfråga kan numera meddelas av riksskattenämnden, därest detta finnes vara av synnerlig vikt för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning, jfr 1 § förordningen den 1 juni 1951 om rätt att av riksskattenämnden erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Kling, har vid lagrådsremissen — efter en redogörelse för utvecklingen av regeringsrättens arbetsbörda och för vissa av regeringsrätten i ämnet avgivna yttranden (prop. s. 5—8) — anfört följande:

»Under efterkrigstiden har måltillströmningen till regeringsrätten avsevärt ökat. Medan antalet inkomna mål uppgick till 3 027 år 1945, var motsvarande siffra 4 583 år 1961. För att möta denna utveckling har ett flertal åtgärder vidtagits. Regeringsrådets antal har sålunda under samma tid mer än fördubblats. Genom en reform, som trädde i kraft den 1 januari 1959, har vidare i fråga om taxeringsmål införts vissa begränsningar i rätten att få talan prövad av regeringsrätten. Vissa mål, bl. a. sådana som rör nöjesskatt, har nyligen överförts från regeringsrätten till kammarrätten såsom sista instans. Trots dessa åtgärder har det visat sig svårt att uppnå någon varaktig förbättring av regeringsrättens arbetssituation. Vid 1961 års utgång redovisar sålunda domstolen en arbetsbalans på 6 573 mål, varav huvuddelen utgör skattemål. Även om man beaktar, att ett relativt stort antal mål är bundna i pågående remissförfarande eller eljest beredes för föredragning i regeringsrätten, måste likväl den kvarstående arbetsbalansen be-tecknas som oroande.

I detta läge är det icke tänkbart att i mån av uppkommande ledigheter börja nedbringa antalet regeringsråd vid den härför i lagen bestämda tidpunkten, d. v. s. den 30 september i år. Snarare kan ifrågasättas, om icke antalet regeringsråd borde för framtiden ytterligare utökas. Häremot talar dock olika skäl. En viss förbättring av regeringsrättens arbetssituation kan väntas inträda, när verkningarna av de på senare tid genomförda fullföljdsbegränsningarna inom kort börjar att på allvar göra sig gällande. Jag vill vidare erinra om att den utredning rörande den administrativa rättsskipningens omfattning och organisation, som jag denna dag erhållit be- myndigande att tillsätta, bl. a. syftar till att åvägabringa en sådan förändring av regeringsrättens ställning, att dess prejudikatbildande funktion kommer att framstå som domstolens dominerande uppgift. Mot denna bakgrund ter det sig mindre följdriktigt att nu utöka regeringsrättens ledamots- antal, vilket skulle vara ägnat att reducera domstolens förmåga att sörja för enhet och konsekvens i rättstillämpningen. Såsom jag framhållit i utredningsdirektiven, är det ofrånkomligt att minska regeringsrättens arbetsvo- lym, om den angivna förändringen av domstolens ställning och funktion skall kunna uppnås. Icke heller ur denna synpunkt skulle en ytterligare för- stärkning av domstolens personella resurser stå väl samman med det resul- tat, vartill den förestående utredningen syftar.

Med hänsyn till vad sålunda anförts vill jag, i överensstämmelse med vad regeringsrätten förordat, föreslå, att den i 1956 års lag angivna tidpunkten, då antalet regeringsråd åter skall börja nedbringas, ändras till den 30 sep- tember 1965.»

Lagrådet

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 132, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 april 1962.

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Ahlqvist, fröken Mattson, herrar Alex- anderson, Hilding, Hernelius och Wikner;

från andra kammaren: herrar Landgren, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist, herrar Keijer, Fröding och frö- ken Bergegren.